

stematisk opdelt litteraturvejledning og en række ordforklaringer. Et sagregister øger bogens værdi som håndbog; som sådan er den måske ikke helt så klar i opbygningen som de tidligere, hvilket er prisen for dens mere fængslende form; når kapitlet *I familiens egne gemmer* ikke er kommet med i indholdsfortegnelsen på s. 2, er det dog en fejl. Med et tekstomfang, der ikke er meget mere end det halve af det, man har i Fabritius og Hatts gamle håndbog, er der naturligvis meget, der ikke har kunnet tages med. Mere komplicerede problemer må man fortsat søge løst ved hjælp af denne, som Hans Worsøe i øvrigt også selv henviser til. Men der er ikke tvivl om, at Hans Worsøes nye bog, også med de mange illustrationer med uddybende tekster, vil kunne fange mange nye ind i slægtsforskernes kredse og dermed bidrage til en udbredelse af interessen for historien og ikke mindst lokalhistorien.

Ole Degn

Danske Domme 1375-1662. De private domssamlinger. Ved Erik Reitzel-Nielsen under medvirken af Ole Fenger. VIII: Registre samt supplement 1298-1651 (nr. 912-1202). (Det danske Sprog- og Litteraturselskab/C. A. Reitzels Forlag, 1987). XXII + 811 s., 390,40 kr.

Af hensyn til udnyttelsen af en så fylldig og vanskeligt tilgængelig kildeudgivelse som *Danske Domme* er det fundamentalt, at indgangsapparatet er i orden. Det skulle bind VIII sørge for. For en »almindelig« historiker, der søger kildemateriale til dagligdagen eller mentalitetshistorien, vil Ole Fengers ikke-juridiske sagregister være en stor hjælp; for andre ønskelige tilgangs-

vinkler findes et juridisk sagregister, stednavneregister og personregister. Og som den gennemarbejdede udgivelse, det drejer sig om, findes der i bind VIII yderligere håndskriftsbeskrivelse og håndskriftshenvisning, rettelser og tilføjelser samt forkortelser.

Tove Elklit

Pastoratsarkiver (Præste- og menighedsrådsarkiver). Møn og Bogø. Arkivregistratur. (Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm, 1988). IX + 89 s.

Registraturen ligner i sin opbygning en række af de arkivregistraturer, der tidligere er udsendt fra Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm (kommunearkiver, skolearkiver).

Arkivalierne er registreret i 17 hovedgrupper (se s. 5), hvilket gør det let og overskueligt at se, om der er noget af interesse i de pågældende pastoraters arkiv. Yderligere hjælp kan hentes i indledningens afsnit om arkivernes indhold. I pastoratsarkiverne findes for eksempel ministerialbøger, fattigprotokoller og skolekommissionsarkivalier, alt materiale af stor interesse for blandt andet social-, mentalitets-, lokal- og personalhistorie.

Tove Elklit

Carl Rise Hansen: *Ydre Mission. Arkivfortegnelse.* Vejledning i benyttelse af Rigsarkivets samlinger til danske ydre missions historie. (Gad, 1988). 263 s. (= bind 1 i serien »Studier i Kristen Mission og Kulturpolitik«).

Denne arkivfortegnelse vil være et nødvendigt og godt hjælpemiddel for alle, der ønsker at beskæftige sig med *Ydre Missions historie*. Begyndere på området vil blive hjulpet af, at det ik-

ke udelukkende drejer sig om registreringer; men at hvert råd, selskab o.s.v. også er forsynet med oplysninger om

rådet/selskabet, om personforhold, om arkivet samt eventuel litteratur.

Tove Elklit

HISTORIEVIDENSKAB

Vagn Wåhlin (red.): *Historien i Kulturhistorien*. Kulturstudier 2. (Aarhus Universitetsforlag, 1988). 390 s., 198 kr.

Mens Det Humanistiske Forskningscenter i København har valgt at markere sig primært ved at udgive et tidsskrift (*Culture & History*), udgiver dets århusianske modstykke Center for Kulturforskning mere uregelmæssigt en skriftserie, *Kulturstudier*, som det foreliggende bind artikler er indlemmet i. Den grundlæggende synsvinkel på »kulturhistorie«, som redaktøren og hovedbidragyderen Vagn Wåhlin formulerer i forskellige versioner, er, at det må være en historie baseret på en »helhedsopfattelse«, en totalitetshistorie. Verden opfatter Wåhlin som »en helhed af substans, sociale relationer og menneskelige forestillinger om substanser og sociale relationer. Mennesket handler ikke efter, hvordan den materielle verden faktisk er skruet sammen, men efter hvordan det tror og forestiller sig, at verden er sat sammen ... Kulturhistoriens område er dette vekselvirkningsfelt mellem forestillinger, sociale relationer og samfundsforhold, hvor menneskelivet løbende genskabes i en stadig tilblivelsesproces, der også indebærer *ændringer*« (202 f). Dette er jo et ganske prætentivt projekt, der i sin konsekvens velsagtens vil gøre kulturhistorie til en altomfattende disciplin. Og i øvrigt synes denne formulering en smule i modstrid med en tidligere, muligvis knap så universalistisk. Wåhlin synes nemlig i sin indledning at skelne mellem

kulturhistorie og samfundshistorie (socialhistorie?): »*Samfundet* er den givne konkrete meningsgivende og totale konstellation af mennesker på det givne fysiske sted (modsat et opløb eller en åndelig bevægelse), mens *kulturen* drejer sig om den *måde*, hvorpå menneskene er sammen, tænker, virker, lever og dør. / Kulturhistorien er da kulturen set i forandringsspektivet langs tidsaksen, og som samfundshistorien er den forstået ud fra et holistisk syn eller, om man vil, et helhedssyn, hvor kultur og samfund vel er overlappende, men *ikke* identiske helheder og helhedsbegreber herom. Hvis man ikke tager det for absolut, men som en karakteriserende tilnærmelse, så kan det anføres, at *samfundet* i højere grad end kulturen meningsfuldt kan beskrives udefra, mens omvendt *kulturen* i højere grad kræver indlevelse og bevidst medspil på kulturens præmisser, for at meningsfuld indsigt og kommunikation derom kan opnås« (13). Der synes således at være et stærkt element af hermeneutisk indlevelse i denne kulturhistorie, modsat socialhistorien (jf. også Wåhlins kritiske kommentarer til denne s. 11). Det er et forhold Wåhlin i øvrigt tillægger stor vægt ved studiet af folkelig religiøsitet, idet han mener, at den videnskabelige rationalitet ikke kan indfange det centrale i kunstneriske og religiøse sprog, oplevelsesmåder og tilværelsesformer, hvorfor »erkendelsesformer fra kunstneriske og religiøse i livsformer sammen med direkte indlevelse må med i forskningsprocessen og formidlingen for at muliggøre øget indsigt« (20).